

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: **“Ичида қилинган дуо ташида қилинган дуонинг етмиштасига тенг келади”**, дедилар. Бунинг санади саҳиҳдир.

Ибн Ҳиббон ўзининг “Саҳиҳ”ида марфуъ ҳолда ривоят қилади:

“Дуонинг яхшиси махфий сидир”.

Яна шунингдек “Омин”ни айтиш тааввузни айтишдан устун турмайди. Чунки тааввузни айтишга Аллоҳ таолонинг Ўзи буюрган:

مِ يَحْرُلَانِ اطِيَّشَلَا نِمَّهَلَلَابْ دَعْتَسَافَنَ اَرْقُلَا تَارُقَا اِذِاف

“Қачон Қуръон ўқисанг, шайтонир рожиймдан Аллоҳнинг паноҳини сўра”. Наҳл-98.

Шундай бўлсада Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг тааввузни жаҳрий қилганлари собит бўлмаган. Демак “Омин”ни жаҳрий айтмаслик ундан кўра маъқулроқ бўлади. Чунки “Омин” лафзи Қуръони каримда йўқ. Уни Фотиҳа билан ундан кейинги сура орасида жаҳрий қилиб айтиш қиёсга хилофдир. Зотан бунда “Омин”ни Қуръондан деб тушуниб қолиш эҳтимоли бор. Қиёсга мувофиқ бўлгани учун ҳам биз “Омин”ни махфий айтиш борасидаги ҳадисни жаҳрий айтиш ҳадисидан кучлироқ ҳисоблаймиз. Саҳобалар ва тобеъинларнинг аксарлари “Омин”ни махфий айтишарди. Табарий айтади: “Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан, Наҳайй, Шофеъий, Иброҳим Таймий роҳматуллоҳ алайҳимлардан ривоят қилинганишича, улар “Омин”ни махфий айтишар эди”.

Мулоҳаза:

“Омин”ни жаҳрий ва махфий айтиш борасидаги ҳадислар саҳиҳдир. Унинг иккисига ҳам уламоларнинг жамоалари амал қилишган. Лекин саҳобалар ва тобеъин розияллоҳу анҳумларнинг аксари уни махфий айтишган. Бизнинг махфий айтишни устун қўйишимизнинг сабабларидан яна бири шудир.

نُبُّ يَلَعَانِ رَّبِّحًا دَاوَعَبِبُ لَدَعْلَا نَارِشَبِ نُبُّهَلَلَا دَبَعُ نُبُّ دَمَّحُمُ نُبُّ يَلَعَانِ رَّبِّحًا مِ يَحْرُلَانِ اَطِيَّشَلَا نِمَّهَلَلَابْ دَعْتَسَافَنَ اَرْقُلَا تَارُقَا اِذِاف مِ يَحْرُلَانِ اَطِيَّشَلَا نِمَّهَلَلَابْ دَعْتَسَافَنَ اَرْقُلَا تَارُقَا اِذِاف مِ يَحْرُلَانِ اَطِيَّشَلَا نِمَّهَلَلَابْ دَعْتَسَافَنَ اَرْقُلَا تَارُقَا اِذِاف

айтади: “Абу Абдуллоҳдан: “Ким собитроқ, Шуъбами ёки Суфёнми?” деб сўрадим. У: “Суфён ҳофиз ва солиҳ киши, Шуъба эса ундан кўра собитроқ ва рижолларнинг энг тозасидир”, деди.

Абдуллоҳ ибн Аҳмад отасидан ривоят қилиб айтади: “Шуъба бу борада яъни рижоллар орасида ўзи ёлғиз умматдир, унинг ҳадисни кўриши, собит қилиши ва (ҳадисни турли номаъқул сифатлардан) тозалаши рижолларнинг фойдасигадир”.

Ҳаммод ибн Зайд айтади: “Менга агар Шуъба мувофиқ келса, хилоф қилганларга парво қилмайман. Агар бирон нарсада Шуъба менга хилоф қилса уни тарк қилдим”.

Абу Довудга: “У ҳадис ривоят қилиш жиҳатидан Суфёндан яхшироқми?” дейилди. Абу Довуд: “Дунёда озлиги жиҳатдан Шуъба ва Моликдан кўра ҳадис ривоят қилишда яхшироғи йўқдир”, деган.

→Яна Ибн Можанинг Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадиси ҳақида:

يَبْأُ نَعْفَارِ بْنِ رِشْبِ بْنِ ثَدْحِ بْنِ سَيْعِ بْنِ أَوْفِ بْنِ ثَدْحِ بْنِ رِشْبِ بْنِ دَمْحَمِ بْنِ ثَدْحِ لَوْسَرِ بْنِ كَوْثَرِ بْنِ أَلِ بْنِ كَثْرَةَ لِقَاقِ رِيْرِهِ يَبْأُ نَعْفَارِ بْنِ رِيْرِهِ يَبْأُ مَعْنِ بْنِ هَلَلِ بْنِ دَبْعِ لِقَاقِ (نَيْلِ الْأَضْلَالِ وَالْمَهْيَلِ بِوَضْعِ الْمَرْيَغِ) لِقَاقِ إِذَا مَلَ سَوْ هَلَلِ يَلْصِقُ هَلَلِ دَجَسْمِ الْإِهْبِجِ تَرِيْفِ لَوْأَلِ فَصَلِّ لَهْ أِهْمَسِي يَتِحْ نَيْمِ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу айтади: “Одамлар “Омин”ни тарк қилишди. Ваҳоланки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон **“Ғойрил мағдууби алайҳим ва ладдоооооолийн”**, айтсалар: **“Аамийн”**, дердилар. Ҳатто биринчи саф аҳли уни эшитар, у билан масжид ларзага келарди”. 1/62.

Бу ҳадиснинг санадида ҳам матнида ҳам муаммо бор. Унинг санадида Бишр ибн Рофеъ бўлиб, Бухорий: “Унинг ҳадисига эргашилмайди”, деган.

Аҳмад уни: “Заиф”, деган.

Ибн Маъийн: “Мункар ҳадисларни айтган”, деган.

Насоий уни: “Кучли эмас”, деган.

Хулоса:

“Омин”ни махфий айтиш юқорида ўтган тафсилотларга кўра ҳукмнинг аслидир. Бунинг хилофига далил келмагунча уни тарк қилинмайди. Жаҳрий қилиш тўғрисидаги барча ривоятлар умумни эмас, балки феълларнинг ҳикояси ҳисобланади. Турли эҳтимоллари мавжуд бўлган далиллар “Омин”ни махфий айтиш далилига қарши ҳужжат бўла олмайди. Шу билан бирга у далилларнинг аксарида кўриб ўтганимиздек жарҳ бор. Улардан саҳиҳлари очиқ-ойдин эмас, очиқ-ойдинлари эса саҳиҳ эмас. Саҳобалардан ворид бўлган асарлар ихтилоfli бўлиб, шунга кўра бизнинг наздимизда далилнинг кучлироғи асл борасидаги далиллар ҳисобланади. Асл эса юқорида айтганимиздек “Омин”ни махфий айтишдир. Валлоҳу таоло Аълам!